

un îndemn în viitor pentru grija factorilor responsabili față de această inestimabilă bogăție patrimonială națională.

Deoarece semnatarul acestor modeste considerații a avut bucuria de a vedea la fața locului o parte din monumentele cuprinse în lucrare, pentru a nu nedreptăți pe nici unul din autori, se va opri cu citarea citorva obiective care-i sînt mai bine cunoscute. Micro-monografia dedicată bisericii din Brădet-Bihor, însoțită de reproducerea unor detalii semnificative ale construcției, se remarcă prin completările de ordin cultural privind semnarea unor tipărituri românești din secolul al XVIII-lea, iar pentru cea de la Căpîlna, prin reproducerea însemnării referitoare la desfășurarea revoluției din anul 1848 pe teritoriul actualului județ Bihor. Deși nu este dintre cele mai înalte și bogat

ornamentate, biserica din Ciumărna — jud. Sălaj, recent restaurată, prezintă interes pentru obiectele din interior și sculpturile de pe ușa dintre naos și pronaos, reliefate bine și de semnatarul volumului. Pentru județul Satu-Mare ni se pare de mare folos lista bisericilor de lemn dispărute și efortul de a mai reda cîteva informații asupra lor. Micro-monografia bisericii din Corund este edificatoare prin evidențierea frumuseții și bogăției monumentelor existente în această parte a țării, dar nu putem să nu exprimăm regretul pentru cele distruse cu prilejul unor evenimente neferice din trecutul zbuciumat al acestor locuri. Este și acesta un motiv pentru care salutăm întocmirea volumului de față, el fiind util nu numai cercetătorilor din domeniul artei și arhitecturii, dar și celor preocupati de slujirea adevărului istoric și redarea

lui posterității. Dacă adăugăm la reușita ținutei științifice și pe cea a formei grafice, a reproducerilor color de la sfîrșitul volumului, a indicilor numerelor de zugrăvi, copii etc. ajungem la concluzia fericită că eforturile inițiatorilor acestei întreprinderi sînt demne de laudă și de urmat. Chiar dacă unele micro-monografii nu sînt încă la înălțimea cerințelor actuale privind informația și interpretarea ei, în ansamblu, volumul corespunde unor necesități stringente de cunoaștere a monumentelor de lemn și de găsire a căilor perpetuării existenței lor; monumentele sînt puse în valoare după criteriile științifice, volumul conținînd multe date și idei inedite, de aceea îl supunem atenției specialiștilor și cerurilor largi de lectori ca o lucrare meritorie, ce se citește cu plăcere și interes.

Dr. GELCU MAKSUTOVICI

PE MARGINEA SESIUNII ANUALE DE RAPORTE DE ARHEOLOGIE

Devenită tradițională, Sesiunea de rapoarte de arheologie, aflată la a XV-a ediție în anul 1980, și găzduită de Muzeul județean Brașov, se constituie într-o manifestare științifică de amploare în special în ceea ce privește importanța și diversitatea obiectivelor investigate pe tot cuprinsul țării, precum și în ceea ce privește semnificația concluziilor desprinse. Fie că este vorba de obiective arheologice a căror investigare este la început, fie de altele ale căror rezultate se finalizează în concluzii, mărturiile concrete arheologice permit între altele formularea unor idei de o deosebită însemnătate pentru cunoașterea științifică a unor perioade insuficient cercetate pînă în prezent. În același timp, tot mai mult se vorbește, în rîndul specialiștilor, de saltul calitativ înregistrat de arheologia românească în cunoașterea, sub toate aspectele și în profunzime, a societății românești din cele mai vechi timpuri pînă în evul mediu. Dealtfel, succesele înregistrate pînă acum sînt urmarea firească a interesului ce se manifestă în țara noastră pentru cercetarea trecutului, a preocupărilor pentru perfecționarea continuă a metodelor de investigație științifică și de interpretare a documentului arheologic, la nivelul cerințelor științifice și tehnice actuale.

Un rol principal în orientarea și valorificarea cercetărilor arheologice și istorice l-a avut planul unic de cercetare al perioadei anilor 1977—1980, care a permis desfășurarea, conform unei viziuni unitare, a cercetărilor pe teme prioritare ca: antropogeneza și evoluția societății primitive pe teritoriul țării; civilizația traco-geto-dacică; romanizarea Daciei; continuitatea elementului autohton și formarea poporului român, constituirea enezatelor, voievodatelor și statelor feudale românești.

Numeroase și semnificative dovezi materiale ale trecutului au fost scoase la iveală practic de pe întreg teritoriul țării, unele fiind ocazionate de lucrările de salvare întreprinse pe șantierele construcției socialiste, în zonele Canalului Dunăre-Mare Neagră, Porțile de Fier, Oltului, sau în perimetrul construcțiilor de locuințe și sistematizări urbane; lucrări de consolidări și restaurări ale obiectivelor *in situ* au fost efectuate la unele cetăți dacice și castre romane odată cu operațiile de săpături.

Arheologia îmbrățișează o arie largă de investigație a vieții comunităților primitive, a unor noi aspecte ale culturilor materiale ce au înflorit în trecutul îndepărtat al poporului nostru, a originalității și unității civilizației strămoșilor, a fortificațiilor și castrelor sau a necropolelor, așezărilor rurale și urbane antice și medievale, așezarea fiind argumentul arheologic cel mai convingător care dă imaginea cea mai cuprinzătoare a vieții sociale, economice și spirituale a populațiilor din trecut.

Studierea și interpretarea noilor materiale arheologice, descoperite în 1980, au condus la stabilirea sau descoperirea: celui mai vechi strat paleolitic (musterian interglaciari) de peșteră din țară (la Borosteni —

jud. Gorj); apoi a celor mai vechi unelte de lemn în așezarea paleolitică cu bordece de la **Miculini** (județul Botoșani), ai cărei locuitori erau mineri și prelucrători ai silexului; a unei așezări neolitice la **Oena Sibiului**, cu ceramică pictată făcînd legătura cu descoperiri similare de la Cîrcea și Grădiniile din județul Dolj precum și cu altele din Grecia; a unor mai bune precizări și periodizări ale culturii Cucuteni, pe baza stațiunii de la **Drăgușeni**, județul Botoșani, și a tellului de la **Poduri**, județul Bacău; a celor mai vechi obiceiuri din spațiul carpato-danubiano-pontic, constînd în înmormîntări de cai, practicate într-un complex de tip Wietenberg de la **Oarța de Sus**, județul Maramureș; a unei mari necropole — **Cindești** (județul Vrancea), cuprinzînd 750 morminte de înhumare și incinerare, caracteristice culturii Monteoru.

Sfîrșitul epocii bronzului și începutul epocii fierului constituie perioada din care datează impresionantul tezaur de obiecte de podoabă din aur (peste 1000 obiecte) de la **Hînova**, județul Mehedinți, descoperit în aceeași campanie 1980 (cea mai elaborată piesă cu motivul ornamental: discul solar — o diademă de 20,659 gr; 59 cm lungime și 2,5 cm lățime avînd analogii cu motive similare de pe plăcuțele de os, cu folie de aur, de la Micene), făcînd dovada înaltei măiestrii artistice a meșteșugarilor autohtoni ai acestei perioade (meșterii traci nord-dunăreni).

Significative mărturii arheologice descoperite în cursul anului trecut fac dovada permanenței și continuității, în aceeași vatră strămoșească, a elementului autohton, pe o lungă perioadă. Astfel, la **Șura Mică**, județul Sibiu, s-a constatat o continuare a evoluției vieții așezării care poate fi urmărită din secolul II î.e.n., din vremea dacilor, apoi a dacoromanilor și pînă în prefeudalism; la așezarea de la **Cladova**, județul Arad, nivelele de locuire confirmă existența comunităților paleolitice, a populațiilor dacice și feudale. La **Bunești-Averești**, județul Vaslui, s-a descoperit un sistem de fortificații cu val de apărare, de fapt o cetate dacică cu obiecte de podoabă, unelte, monede. Din inventarul bogat, datînd din secolele IV—II î.e.n., se detașează un mare tezaur de podoabe de argint geto-dacic, compus din 14 fibule de tip tracic, 15 verigi din care unele cu capete conice, brățări din bară octogonală, perle din sticlă colorată și altele, toate acestea conferind cetății un rol economic și politic deosebit, lămurind în același timp importante aspecte ale continuității artei prelucrării argintului la strămoșii noștri, ale formării civilizației geto-dacice în Moldova, continuatoare a celei tracice.

O serie de descoperiri din epoca romană vin să completeze cunoștințele asupra acestei epoci, a procesului romanizării ca și asupra continuității vieții populației autohtone după părăsirea Daciei de către romani, în acest sens fiind edificatoare cele de la **Ulpia Traiana Sarmizegetusa**, **Porolissum**, **Tibisum**, **Adamclisi**, castrul roman de la **Ilșua** (județul Bis-

trița-Năsăud), așezarea romană de la **Fintinele** (județul Constanța), Castelul-ul de la **Tropaeum Traiani** și multe altele, pentru a enumera doar pe cele care ne-au stat la îndemînă.

La unele șantiere arheologice s-au efectuat lucrări de consolidări și restaurări (**Porolissum**, **Sarmizegetusa**, **Albești**, **Mălăești**), metodele aplicate putînd fi valabile în orientarea cercetărilor viitoare; s-a făcut propunerea ca tehnica de lucru pe șantiere să prevadă, odată cu cercetarea, și operațiile de consolidări și conservări; în acest sens, o interesantă expunere de motive a constituit-o problema conservării *in situ* a zidurilor fortificației de la Bumbesti, județul Gorj.

Procesul de etnogeneză a românilor, faza incipientă de formare a statelor românești sînt ilustrate de numeroase și importante descoperiri la **Sighișoara**, **Alba Iulia**, **Bratei** (județul Sibiu), **Slon** (județul Prahova) **Voivodeni** (județul Mureș) prilejuind cunoașterea unor noi aspecte, a unor sincronisme și analogii culturale, ca și a contribuției populației autohtone la culturile secolelor V—VII de pe teritoriul țării noastre.

Cercetările anului 1980 au avut ca obiect și salvarea vestigiilor trecutului în zonele Galaților (secolele IV, X, XVI), Timișoarei, Tîrgoviștei și altele.

Contribuții la cunoașterea civilizației medievale românești au adus-o numeroase rapoarte care au evidențiat existența unor sate bine închegate (Piua Pietri, județul Ialomița, Mănești de lingă București etc.), cu locuințe îngropate sau la suprafață avînd în inventarul lor unelte agricole, obiecte de uz casnic, podoabe; au conturat imagini ale orașelor medievale Curtea de Argeș, Alba Iulia și fortificațiilor cu șanțuri de apărare: Comana (județul Brașov), Chioarului (jud. Maramureș), Enisala (jud. Tulcea), Păcuilui lui Soare (jud. Tulcea), Giurgiului, ca și ale unor reședințe voievodale (Vaslui, Netezi-Grumăzești, jud. Neamț) sau monumente religioase, cercetările arheologice și istorice oferind date noi și încadrări cronologice nedefinite pînă în prezent.

Iată deci un evantai de descoperiri care aduc date inedite privind cunoașterea pe profunzime a trecutului strămoșilor poporului nostru. Aplicînd metodele și instrumentele cercetării științifice moderne (aerofotogrametria în detectarea din avion a vestigiilor sau a detaliilor nesemnificate încă, analizele polionice, metodele fizico-chimice și altele), ceea ce explică și succesele înregistrate, investigația arheologică românească vine să adauge, rezultatelor celorlalte științe istorice, aportul său la elucidarea pe de o parte a unor importante probleme ridicate de datarea, originea și evoluția așezărilor patriei noastre, de reconstituirea vieții oamenilor trecutului, iar pe de altă parte la stabilirea a ceea ce este original și caracteristic, ceea ce este contribuție românească la cultura și civilizația universală.

E. ANCUȚA-RUȘINARU